

הגדרתי היום

לקט מתוך שיחות שנאמרו בישיבת "נחלת שלמה" בני ברק

פרשת במדבר

בלי טובות

אינו צריך דבר, כך אברהם. הוא מכניס אורחים, משפיע עליהם כל טוב, ולא מבקש מאומה לעצמו.

גם כאשר מציע מלך סדום לאברהם (בראשית י"ד), "תן לי הנפש והרכש קח לך...". תשובתו של אברהם היא, "אם מחוט ועד שרוף נעל ואם אקח מכל אשר לך" (בראשית י"ד, כ"א כ"ג). אברהם אינו מוכן לקחת מאומה מן העולם. אברהם נותן, מדתו מידת החסד, חסד לאברהם.

חורבנה של סדום

לעומת עולם החסד שבנה אברהם, חורבן סדום ועמורה היה דווקא בעוון ביטול הצדקות. "ויד עני ואביון לא החזיקה". כי אם העולם עומד מכח עשיית צדקה וחסד, הרי כאשר אין עוסקים בזה, אין לבריאה זכות קיום. לכן אבדו ונשמדו אנשי סדום, בעוון ביטול הצדקות, כי בטלו את יסוד קיום העולם.

להיות מהנותנים ולא מהנוטלים

הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, כתב בקונטרס החסד שבספרו "מכתב מאליהו" אודות כוח הנתינה וכוח הנטילה. הנתינה היא, לתת בלי שום ציפייה לקבל, לא לצפות לעזרת הזולת ולא לתשלומים מהזולת. כוח הנטילה הוא, שאדם נוטל ומחפש איך ליטול מהשני ולקבל עזרה מהזולת.

כל אחד ואחד מישראל מחויב לתת לזולת ולהשתמש בכוח הנתינה ולא בכוח הנטילה, כי יש חיוב להלך אחר מידותיו של הקב"ה, וכשם שהקב"ה רק נותן ונותן ללא כל תמורה, כך עלינו לנהוג בחיינו, לתת ולתת ולא להיות מהנוטלים.

זהו פשר הדבר שאלעזר בן אהרן הכהן, למרות היותו נשיא נשיאי הלויים, נשא בעצמו את המשא הכבד של השמן והבשמים. כיוון שהיה מסוגל לשאת משא כבד כל כך, כפי שכותב הרמב"ן, הרי לא עלה על דעתו לבקש את עזרת הזולת. ובאופן טבעי הוא נשא את כל אשר היה ביכולתו לשאת.

לא נהנתי מהעולם הזה באצבע קטנה

בשעת פטירתו של רבינו הקדוש, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר, 'ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה. יהי רצון מלפניך שיהיה שלום במנוחתיי. יצתה בת קול ואמרה את הפסוק (ישעיה נ"ז, ב) "יבוא שלום ינחו על משכבותם" (כתובות ק"ד).

ויש לתמוה, וכי רבי יהודה הנשיא, רבינו הקדוש, מבקש שתהא מנוחתו שלום? וכי דאג על עתידו בעולם הבא. הרי הוא האיש אשר פעל גדולות ונצורות כל ימיו בתורה ובגמילות חסדים. הוא זה שסידר את הששה סדרי משנה. הוא האיש אשר הנהיג את ישראל בתקופות קשות, פיזר אוצרותיו לצדקה ובשני בצורת פתח אוצרות ופרנס את כולם. ואם כן, בשעת פטירתו כשזקף אצבעותיו כלפי מעלה והזכיר את

בני לוי נשאו את המשכן וכליו במסעות בני ישראל. בני גרשון את יריעות המשכן ואת קלעי החצר. בני קהת נשאו את כלי המשכן, הארון השולחן המנורה והמזבחות, ובני מררי את עמודי המשכן ואת אדניו. כל משפחה ותפקידה.

והנה כאשר מגיעים למשא של השמנים והבשמים הנקרבים במשכן, את המשא הגדול הזה נוטל אלעזר בנו של אהרן לבדו. כמו שנאמר, "וּפְקַדְתָּ אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שָׁמֶן הַמָּאוֹר וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתְּמִיד וְשָׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְּקַדְתָּ כָּל הַמִּשְׁכָּן וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבְכָלֵיו" (במדבר ד', ט"ז).

דעת רש"י (שבת דף צב.) שאלעזר בן אהרן נשא בעצמו את כל המשא הזה בידי, שמן אחד בימין, שמן אחד בשמאל, הקטורת בחיקו, והחביתין בכתף.

ושואל הרמב"ן, איך נשא אלעזר את כל המשאות הללו לבד והרי זה היה משא גדול מנשוא? שהרי הקטורת היתה ש"ה מנה, שמן המאור היה קפ"ג לוגין שהיו נצרכין למשך שנה שלמה, ומנחת התמיד לא ידענו לכמה ימים נשא, והוא נשא את הכל לבדו?

ותירץ, שאלעזר היה חזק ואמיץ כיעקב אבינו. וכן משה רבינו ואהרן אחיו, "וקווי ה' יחליפו כח".

ועדיין תמוה ביותר, אמנם אלעזר היה חזק ואמיץ והיה מסוגל בכוחו לשאת את הכל לבדו, אבל לשם מה היה צריך להתאמץ ולשאת את כל המשאות הגדולים והכבדים האלו לבדו בשתי ידיו בחיקו ובכתפיו, והרי היה יכול לשאת את המשא ע"י אחרים כמו שנשאו את יתר המסעות, ומדוע הוא עצמו, שהיה נשיא נשיאי הלויים, היה צריך לשאת בגופו את כל המשא הגדול והכבד?

וביאר זאת בטוב טעם ודעת רבי **שרגא גרוסברד** זצ"ל, בספרו "אור שרגא", על פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא וישלח ט), תורה תחילתה חסד ואמצעותה חסד וסופה חסד. תחילתה חסד, שנאמר (בראשית ג', ז), "ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת". אמצעותה ביקור חולים, שנאמר (שם י"ח, א'), "וירא אליו ה' באלני ממרא". וסופה חסד, שנאמר (דברים ל"ד, ו), "ויקבר אתו בגי". דבר זה בא להורות ולהראות, שהבסיס והיסוד של התורה הם מידת החסד.

אברהם מידת החסד

פירושה של מידת החסד היא הנתינה לזולת. על יסוד זה הושתתה הבריאה כולה, כמו שנאמר (תהלים פ"ט, ג), "עולם חסד יבנה". בורא עולם ברא את העולם ומאז משפיע עד בלי די. כל היקום בנוי על נתינה. כי הקב"ה חפץ חסד הוא. אברהם דבק במידותיו של הבורא ונהג במידת החסד, עד שהיה לעמוד החסד. לאברהם אבינו דרך ברורה, כשם שהקב"ה נותן, כך אברהם נותן. וכשם שהקב"ה נותן ללא שום תמורה, שהרי



לשעורים שמסר היה נזקק לספרים. אך תמיד הלך בעצמו להכין את הספרים, הוא לא הסכים שיעזרו לו בכך. ואם

במהלך השיעור היה נזקק לספר נוסף, היה אומר בדרך שאלה, 'האם יש כאן גמרא פלונית...?' מעולם לא ביקש 'הביאו לי ספר פלוני'.

מסע החיזוק – מסע של נתינה

סיפר לי ידידי הגאון א.צ. טויב שליט"א, ששמע מפי מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, שכאשר יצא למסע החיזוק בארה"ב ובצרפת, לא ביקש דבר מהגבירים ובעלי היכולת למען מוסדות תורה וחסד. גם לישיבות שבנשיאותו וגם לבקשות מאחרים. הוא הסביר ואמר, כי כאשר באים להשפיע, צריך רק לתת. וכשמבקשים זה פוגם בהשפעה.

האם כבר שקעה השמש

סמוך לשקיעת החמה נכנס מישהו אל ביתו של הרב מבריסק הגרי"ז זצ"ל, ובידו משלוח מנות. יצא הרב מביתו לראות ולבדוק אם שקעה השמש, כל זאת למה? הסביר הרב שהוא אינו חפץ בשום אופן במתנת בשר ודם, וכי מילתא זוטרתא מה שהבטיחו 'שונא מתנות יחיה'?

אלא שבפורים יש דין של משלוח מנות איש לרעהו, וקבלת המתנה נובע מדין משלוח מנות, אבל עתה בערוב היום עליו לברר אם עדיין זמן המצוה הוא, שהרי אם שקעה השמש אין הדבר בגדר משלוח מנות אלא בגדר מתנה גרידא, ומתנות אינו מוכן לקבל.

נמצאנו למדים, כי עלינו לחיות חיי חסד בתור אורחות חיים. להבין כי בכל מעשה של נתינה לשני, אנו נעשים שותפים בבניינו של עולם, "עולם חסד יבנה". בכל מעשה ומעשה של חסד שאנו עושים במשך היום, ניתן לרומם את משמעותו ע"י כוונת מכוון. כי בכל דבר שעושים ישנה אפשרות לעשות אותו כ"מקבלי" ואפשר לעשות אותו כ"נותן".

לדוגמא, הכנסת אורחים, יש והיא נעשית למען האורח בלבד, שיקבל את צרכיו, יאכל כראוי ישתה כחפצו וילון כרצונו. כך שכל מה שעושה בעל הבית עושה למען האורח מתוך מידת הנתינה. ויש שכל מה שעושה בעל הבית לעצמו הוא עושה, להיות מארח טוב וכו'.

כך זה יכול לקרות בביקור חולים, שמא מבקר את החולה כי לא נעים לו לא לבקר, או שחשוב לו שידעו שהוא מבקר את החולה.

כך זה גם בהכנסת כלה. יבחן בעצמו אם בא לשמח את החתן והכלה או את עצמו. ואף בלוויית המת הדבר יכול לבא מרצון לחלוק למת את כבודו האחרון, או אולי לעצמו... והדברים ידועים ומוכרים. אמנם כבר למדונו רבותינו כי גם אם הדבר נעשה שלא לשמה, בל נימנע ממעשה החסד, אבל חבל, ניתן לעשות את אותו המעשה שממילא אנו עושים בכוונה של חסד, של נתינה, של שותפות במעשה בראשית ודביקות בהנהגתו של הקב"ה בעולמו.

זה נקרא 'לחזק' לגשת למה שאנו עושים ממילא, ולחזק את החלקים במסמרות, את מה שכבר קיים ואנחנו כבר ממילא עושים, לעשות אותם בשלימות.

כך נהיה תמיד מהנותנים, נעשה הכל בעשר אצבעותינו מבלי להשתמש באחרים, ומבלי להיות 'נוטלי' ולא נטל על הסובבים אותנו. כך נוכל לזקוף את אצבעותינו ולומר שלא נטלנו בעולם אלא נתנו. וכך אף אנו נזכה למה שזכו אלעזר, משה ויעקב אבינו שעליהם אמרו, "וקווי ה' יחליפו כח".

זכויותינו, היה צריך לומר, רבש"ע גלוי וידוע לפניך שכל חיי היו חיים של תורה זיכוי הרבים וגמילות חסדים, ומדוע הזכיר רק את המעלה שלא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה?

ובכלל תמוה לשם מה הזכיר את המעלות שלו, אם בשביל להמליץ טוב בעד עצמו, היה צריך להזכירו בשקט בינו לבין קונו ומה מקום להשתבח בכך שלא נהנה מהעולם, בפרהסיא?

ביאור הדבר הוא, כי רבינו הקדוש בא ברגע האחרון בחיינו ללמד את בני ישראל את הדרך אשר ילכו בה. הוא שהפעיל לפסגת השלימות בתורה וחסד ביקש ללמד את תלמידיו מהי הדרך להגיע לכך? על כן זקף את אצבעותיו וגילה את הסוד הפנימי של אותה גדלות שזכה בה. הסוד הוא, שהוא לא לקח לעצמו מאומה...

הוא זקף את אצבעותיו כלפי מעלה, יישר אותן ואמר, שלא נהנה אפילו באצבע קטנה. הוא לא לקח לעצמו מאומה. כל מהותן היא לקחת וליטול לעצמן ולקבל. כשיד מושטת לקבל, נראות האצבעות כשהן מתקפלות כלפי פנים. אצלו הן זקופות וישרות. נותנות ולא מקבלות.

זהו סודו של רבינו הקדוש. זה הדבר שבגיניו כך זכה לפתוח אוצרותיו בשנות בצורת. מכח מידת החסד והנתינה, זכה לסדר את המשנה וזכה ולהנהיג את ישראל. והכל בזכות שלא נטל לעצמו מאומה. כי מי שלא לוקח לעצמו מאומה, הוא זה שיכול לתת ולהעניק לאחרים.

בזכות זה ביקש רבי שתהיה מנוחתו בשלום, כי אילו היה נוטל אפילו קמטוץ מן העולם הזה, אילו היה בו קורטוב של מידת 'נוטלי', בלתי אפשרי שתהיה תכלית השלמות במנוחתו. רק מפני שהיה 'נותן' מבלי להיות 'נוטלי', היה בכך בדרגת האדם השלם לכן זכה לשלמות ושלום במנוחתו. ואף אנו מתפללים על כך יום יום בברכת המזון, "וְנָא, אֵל תְּצַרִיכֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מִתְנַת בְּשֵׁר וְדָם, וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם, כִּי אִם לִיְדֵי הַמְלֵאָה, הַפְּתוּחָה, הַקְּדוּשָׁה וְהַרְחָבָה שְׁלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם לְעוֹלָם וָעֶד".

ובלבד שלא ליטול מהזולת מאומה

גדולי עולם השתדלו תמיד לעשות את כל אשר ביכולתם לבד מבלי להזדקק לעזרת הזולת. הנהגה זו נובעת לא רק מהרצון שלא להטריח ומחשש האיסור "לא תרדה בו בפרך" (ויקרא כ"ה, מ"ח) אלא מסיבה נעלה יותר, בגדלותם העצומה הגבירו אותם גדולים בנפשם את כוח הנתינה והשתדלו לשרש ולעקור מעצמם כליל את כוח הנטילה. ומפני כך באופן טבעי עשו כל אשר ביכולתם לעשות לבד בלי עזרה מהזולת, ואף התאמצו על כך מעבר לכוחם הדל ובלבד שלא ליטול מהזולת מאומה.

ומסופר על מרן הסטייפלער זצ"ל, שאמר פעמים רבות, 'עדיין לא יכולתי לסדר את העניין, כי אין לי שליחים ואני משתדל לעשות הכל לבד. ולקרא בני אדם אלי, זה לא בא בחשבון, רק הרב בעירו יכול לקרוא בני אדם שיבואו אליו לא בעל הבית פשוט כמוני...'. (פניני הקהילות יעקב)

על הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל, ספרו שהיה נמנע מלבקש עזרה מאחרים. אף אם הטרחה הייתה רבה השתדל ככל האפשר לעשות בעצמו. וכאשר נזקק לבקש עזרה, שוקל היה את מילותיו. פעם התקשה לקום מהכסא, פנה לאחד הרבנים שהיה לצדו ואמר לו בעדינות, 'אם תושיט לי את היד זה מאד יעזור לי'.

במוצאי אחד הצומות היה ר' נסים חלש מאוד. אחד ממקורביו הציע שיביא לביתו מנין לתפילת ערבית. הרב סרב באמרו, 'קשה לי יותר להטריח אנשים מאשר לילך בחולשה לבית הכנסת'.

